

Nyelvtan

- Nyelvi jelek
  - szavak (lexéma)
  - szóelem (morféma: szótő és toldalék)
  - →tovább bonthatók fonémákra (jelelemek)
- Nyelv 3 szint
  - hangok
  - szavak
  - mondatok
  - nyelvtan→szintek egymásra épülésének és a jelek szerkesztésének szabályai
- Nyelv→ folyamatosan változik
  - új szavak (pl)
    - divat
    - tudomány
  - Nyelv rétegződése
    - írott, beszélt
    - területi, társadalmi
    - normatív (szabályokkal leírható), nem normatív
    - beszélt+ írott nyelv=nemzeti nyeml

Hangtan

- Hangképző szervek
  - tüdő
  - gégefő+hangszallag
    - nyitott→zöngétlen
    - zárt→zöngés
  - garat→innen 2 irány
    - orrüreg
    - szájüreg
      - ajak
      - fog
      - nyelv
      - szájpadlás
- Kiáramlás során bárhol
  - akadály→msh.
  - akadály nélkül→mgh.
- Magánhangzók (táblázat 46.oldal)
  - nyelvállás
    - felső
    - alsó

- középső
  - Nyelv
    - eleje magasabban→magas
    - hátulja magasabban→mély
  - Ajak
    - kerekítés (labiális)
    - rés (illabiális)
  - Hossz
    - rövid
    - hosszú
- Mássalhangzók
  - Idő
    - rövid
    - hosszú
  - Hangszalag
    - zöngés
    - zöngétlen
  - Képzés mód
    - zár→ akadály elzárja majd hirtelen felpattan
    - rés→részleges akadály
    - zárrés→teljes zár réréssé alakítása
    - orr
    - pergő→nyelv pergése
  - képzés Helye
    - ajak
    - fog
    - fogmeder
    - szájpadrás
    - gége
- Hangtörvények
  - illeszkedés
    - magashoz magas
    - mélyhez mély
    - vegyeshez mély
  - hiátus
    - hangúr kitöltése
      - +msh.
      - - mgh.
  - Msh.
    - zöngéesség szerinti r.h.
      - előbb álló a mögötte levőhöz
      - zöngésítés
      - zöngétlenítés
    - Képzés helye szerinti r.h.
      - n+p

- n+b
- n+gy
- n+ty
- Teljes hasonulás
  - jelöletlen
  - jelölt
- Összeolvadás
  - 3. hang keletkezik
- Rövidülés
  - hosszú+rövid
  - hosszú megrövidül
- Kiesés
  - 3 egymás melletti
  - 1 kiesik
- Nyúlás
  - 2 mgh
  - rövid→hosszan

Szóalaktan

- alaktan (morfológia)→szó belső szerkezete
- szó→mondatban egy egység
- szóelem→legkisebb jelentéssel bíró egység
- Szóelemek
  - szabad morfémák
    - más szóelemektől függetlenül is
  - félszabad morfémák
    - önálló alak
    - jelentés csak szó szerkezetben
  - Kötött morféma
    - nem önálló alak
    - csak szabad morfémákkal együtt
- Szótő→jelentés és alak tani mag, toldalékot vehet fel
  - abszolút→már nem bontható tovább
  - relatív→ már fel vett toldalékot
- Toldalék→szó tövéhez kapcsolódó, jelentését módosító vagy mondattani viszonyító szerepű szóelem
  - képző→megváltoztatja a jelentést, új szó
  - jel→jelentés-mozzanattal egészíti ki
  - rag→szót a mondatba illeszti. Csak 1 lehet.
  - 1 és több alakúak
  - előhangzók→öszekötő betűk
- Fajták
  - Képző

- főnév
  - melléknév
  - számnév
  - ige
- Jelek
  - ige
    - mód
    - idő
  - névszó
  - birtokos személy
  - birtok
  - birtoktöbbsesítő
  - fok
  - kiemelkő
- Rag
  - igei személy
  - igenévi személy
  - tárgy
  - névszói határozó
  - birtokos jelző
- Igető
  - 1, több alakú (54. oldal)
  - többalakú
    - hangzóhiányos
    - v-s
    - sz-d
    - n
    - sz, z-s
- Ige jelei
  - 3 idő
  - 3 igemód
- Ige ragozása
  - tárgyas → cselekvő személyre, számára, tárgyára
  - alanyi → mondat alanya
  - ikes ige → jelen e/3, alanyi ragozás → iető ik-kel bővül
- Névszó tő
  - 1, több alakú
- Névszó jelei
  - jellemző az egyes szófajokra
- Névszó ragozása
  - tárgy, birtokos, határozó

- Gyakoribb
  - szóképzés
  - szóösszetétel
  - mozaikszó
- Ritkább
  - szórüvidülés
  - szóelvonás
  - ragszilárdulás
  - szóhasadás
  - szóvegyülés
  - népetimológia
  - szándékos torzítás
- alapszó+képzők→származékszó
- eredeti szófaj, szófaj váltás
- Szóösszetétel
  - előtag-utótag
  - szerves(nyelvtani viszonyból)
    - alárendelő (előtag az utótag bővítője)
      - dércsípte, életunt
    - mellérendelő (azonos szófajú és mondatrészi szó egybekapcsolása)
      - valódi (adásvétel, búbáj)
      - szőkettőzés(vagy-vagy)
      - ikerítés (irul-pirul)
  - szerves(együtt szereplő szavak)
  - jelentéstömörítő összetétel→jelentése 2-nél több tagú szó szerkezettel fejezhető ki
- Mozaikszó
  - betűszó
  - szóösszevonás

+ amit tudni kell

NÉGY KECSKE VAN!!!